

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ: СЬОГОДЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

БУРЧИЛО Вікторія Вікторівна
студентка 4-го курсу ОС Бакалавр
спеціальності «Геодезія і землеустрій»
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна,

БУРЧИЛО Надія Вікторівна
студентка 4-го курсу ОС Бакалавр
спеціальності «Геодезія і землеустрій»
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна,

Науковий керівник
ПОЛЯКОВА Наталія Олександрівна
к.геогр.н., доцент кафедри
геодезії та картографії
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна,
polyakova@knu.ua

Просторове планування є одним із найважливіших видів діяльності у розвитку сучасного суспільства. Воно відіграє важливу роль у збалансованому розвитку територій, забезпечуючи ефективне використання земельних ресурсів, раціональну забудову та сприяє економічному зростанню, покращенню якості життя громадян та забезпечує екологічну безпеку. Його ефективне застосування дозволяє створювати стійкі, комфортні та розвинені населені пункти, адаптовані до сучасних викликів та потреб суспільства [1].

Просторове планування є ключовим інструментом, що дозволяє державі реалізовувати цілі сталого розвитку.

Децентралізація в Україні, яка розпочалася у 2014 році, суттєво змінила підхід до просторового планування.

Головними аспектами впливу децентралізації на просторове планування є:

1. **Передача повноважень громадам.**
2. **Фінансова незалежність місцевих громад.**
3. **Запровадження Комплексних планів просторового розвитку.**

На державному рівні просторове планування представлене Генеральною схемою планування території України та Схемами планування окремих частин її території. Регіональний рівень містобудівної документації вирішує питання територіального розвитку окремих регіонів України (області та адміністративні райони). Місцевий рівень передбачає

розробку містобудівних проектів для територіальних громад та окремих населених пунктів [2]. З 1 січня 2025 року набрала чинності вимога до громад мати місцеву містобудівну документацію – Комплексний план просторового розвитку.

Комплексні плани просторового розвитку громад замінюють генеральні плани та детальні плани територій, дозволяючи гнучкіше планувати розвиток населених пунктів, включають інформацію про функціональне призначення земель, інфраструктуру, транспортні маршрути та екологічні обмеження.

Станом на жовтень 2024 р. в Україні вже 384 громади ухвалили рішення щодо розробки комплексних планів просторового розвитку, сформували робочі групи та займаються збором необхідних даних [3].

Нормативно-правове регулювання просторового планування в Україні базується на низці законодавчих актів, державних стратегій та відповідних нормативних документів.

Основні з них:

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» – головний закон, що визначає правові та організаційні засади містобудівної діяльності, регулює порядок розробки містобудівної документації, зокрема комплексних планів просторового розвитку.

2. Закон України «Про основи державної регіональної політики» – закріплює принципи просторового розвитку.

3. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» – регулює оцінку впливу планів та програм на довкілля.

4. Земельний кодекс України – визначає правові засади використання земель у процесі просторового планування.

5. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки – визначає пріоритети та напрямки збалансованого просторового розвитку регіонів.

6. Концепція інтегрованого розвитку територій – підхід до комплексного розвитку територій, що враховує економічні, екологічні та соціальні аспекти.

7. Національна економічна стратегія на період до 2030 року – містить положення щодо ефективного використання територіальних ресурсів та просторового планування.

8. Комплексні плани просторового розвитку територіальної громади – новий вид містобудівної документації, що поєднує функції генерального плану та плану зонування територій.

9. Постанова Кабінету Міністрів України № 926 від 01.09.2021 р. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації – визначає порядок розроблення, оновлення та затвердження КППР.

10. Державні будівельні норми (ДБН) – містять технічні вимоги до просторового планування.

Основними викликами та проблемами сучасного просторового планування є вплив війни в Україні, руйнування інфраструктури та переміщення населення, економічна криза, необхідність залучення іноземних інвестицій для відновлення територій, неконтрольоване розширення міст, що призводить до хаотичної забудови, неузгодженість містобудівної та землепорядної документації, деградація сільських територій через міграцію населення до мегаполісів, нерівномірний розвиток регіонів, застарілі нормативно-правові акти, які не враховують сучасні реалії, відсутність актуальних картографічних та кадастрових даних, забруднення повітря, води та ґрунтів, зменшення зелених зон та руйнування природних ландшафтів, перевантаженість дорожньої мережі, забезпечення безпеки та захисту цивільної інфраструктури, врахування демографічних змін, викликаних війною [4].

Просторове планування відіграє важливу роль у відновленні та розвитку територій України, особливо в контексті війни та майбутньої відбудови.

Перспективи розвитку цієї сфери можна розділити на кілька ключових напрямів (рис.1):

1. Відновлення та реконструкція зруйнованих територій, де просторове планування стане основою для ефективного відновлення зруйнованих міст і сіл, з урахуванням сучасних стандартів безпеки та сталого розвитку.

2. Розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури: відновлення доріг, мостів, залізниць, портів, мереж водопостачання, електро- та газопостачання з урахуванням сучасних стандартів.

3. Впровадження геоінформаційних систем (ГІС) для просторового аналізу, планування та моніторингу відновлення.

4. Затвердження комплексних планів просторового розвитку громад стане основою для сталого розвитку територій, створення комфортного середовища для мешканців та інтеграції в європейські стандарти містобудування.

5. **Комплексний підхід до планування міст:** перехід від хаотичної забудови до інтегрованого міського планування, створення багатофункціональних громадських просторів, які поєднують житлові, комерційні, соціальні та рекреаційні зони.

6. Стимулювання розвитку невеликих міст і регіональних центрів, щоб зменшити міграційний тиск на мегаполіси.

7. Відродження сільських територій: аграрне планування та розвиток сільських громад, підтримка фермерства, локального виробництва, розвитку кооперативів, створення нових робочих місць у сільській місцевості.

8. Захист родючих ґрунтів, водних ресурсів та лісів від деградації через надмірну урбанізацію або нераціональне використання.

9. Збільшення кількості зелених зон, озеленення міст, відновлення парків і лісових насаджень [5,6].

Рис. 1. Перспективні напрями просторового планування (розроблено авторами)

Висновки. Просторове планування є невід’ємною складовою сталого розвитку територій, яка регулює використання земель, забудову, інфраструктуру та природні ресурси. В Україні цей процес зазнав значних змін у зв’язку з реформами децентралізації, військовими діями та необхідністю відновлення постраждалих територій.

Децентралізація надала територіальним громадам більше повноважень у сфері просторового планування. Це дозволяє враховувати місцеві особливості та потреби при плануванні територій. Комплексні плани просторового розвитку є ключовим інструментом управління земельними ресурсами та визначення просторової політики громад.

У перспективі просторове планування стане важливим інструментом відновлення зруйнованих територій, розвитку інфраструктури, застосування новітніх технологій (ГІС), а також забезпечення сталого розвитку малих міст і сіл, що сприятиме рівномірному розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Просторове планування у новому адміністративно-територіальному поділі. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12630>.
2. Просторове та ландшафтне планування : навч. посіб. / С. Ю. Бортник та ін. Київ : електрон. вид., 2022. 155 с. URL: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2024/02/posibnyk_prostorove-ta-landshaftne-planuvannya_bortnyk-lavruk-ta-in.2022.pdf.
3. Будуємо майбутнє вже сьогодні. Форум з просторового планування об'єднав зусилля для створення розвинених громад. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/news/18742>.
4. Мартин А. Г. Просторове планування в Україні: виклики воєнного часу та післявоєнного відновлення. *Planning and use of territories within the context of inclusive development* : International Scientific and Practical Conference, м. Харків, 17 трав. 2023 р. С. 199–201. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/conf-17-18-05-23-zbirnyk.pdf>.
5. Проблеми просторового планування в Україні: потрібна реформа повного оновлення? / Р. Лозинський та ін. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5(5). URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5\(5\)-567-583](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5(5)-567-583).
6. Хрустовський С., Слободянюк Ю. Просторове планування розвитку територій громад під час та після війни: правові аспекти. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2023. № 27. С. 128–134. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb272022276820>.

УДК 528.4:355.422(1-81)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«GEOPOINT»

6-7 березня 2025 року

**PROCEEDINGS OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

«GEOPOINT»

6-7 March 2025

Тези опубліковано в авторській редакції

*Автори матеріалів
НЕСУТЬ ПОВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ*

За точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей